

"אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר!"¹

רפי נה

לאורך ההיסטוריה, הן בתולדות ישראל והן בתולדות העמים, רבים המקרים בהם ניכר נצחון מעטים על רבים. בבואנו לנתח את הסיבות לתוצאה זו - ניכר בעליל כי החוסן הפנימי והאמונה בצדקת הדרך מהווים גורם מכריע בהעצמה לה זוכים ה"מעטים" והיא מאפילה על היתרון הטכנולוגי, הכמותי או אפילו האסטרטגי של ה"רבים". לגבי עם ישראל נוסף מימד האמונה: כאשר העם ממלא אחר מצוות האל ונאמן לו הוא יכול לצפות להצלחה הודות להתערבות הקב"ה במהלך העניינים.

בחיבורנו ננתח מספר דוגמאות היסטוריות בהן ניכרה התופעה, נבחן במקורותינו את הבסיס האידיאולוגי שלה ונמצא תובנות לגבי ההווה והעתיד של עמנו בארצנו.

דוגמאות מעמי העולם

משחר ההיסטוריה אנו עדים למקרים בהם עם חלש ודל אמצעים מתגבר על עם חזק בהרבה, בד"כ מעצמה איזורית, בעיקר במאמצי שיחרור המולדת או במאבקים בהם הוא מונע ע"י חזון או יעד ברור וסוחף. נבחן כמה דוגמאות.

התבוננות בתולדות הסהר הפורה בעת העתיקה מראה שורה של שינויי הגמוניה בהם עם קטן מנצח את העם השולט ונוטל את הבכורה. כך עבר השלטון מאכד לשומר והלאה לאשור ולבבל. בדרך כלל מנהיג בולט מחד והתדרדרות ערכית מאידך הביאו לחילופי הריבונות.

כאשר פלשו הפרסים ליוון, בשנת 480 לפנה"ס, עם צבא של כ - 300 אלף חיילים ומיטב כלי המלחמה שהיו אז, הם נתקלו, במעבר תרמופילי במלך ספרטה, ליאונידס, עם 7000 חיילים בלבד. בקרב הירואי גברו היוונים והדפו את הפרסים מארצם.

1 תהילים כ' 8

כ - 150 שנה מאוחר יותר הצליח אלכסנדר, בנו של פיליפוס, מלך מקדוניה, בעזרת צבא קטן ויעיל להשתלט על כל יוון ובשלב הבא לכבוש את כל המזרח הקדום. יחסי הכוחות נטו בבירור לרעתו אך התנופה וההתלהבות עשו את שלהם והובילו לנצחונות.

רומי הקדומה, שכבר הייתה אימפריה, נתקלה באויב עיקש, למרות נחיתותו: קרתגו. במנהיגותו של חניבעל, תוך ניצול דבקות במטרה ויצירתיות באסטרטגיה, הנחילה קרתגו לרומא שורת מפלות והגיעה עד לשערי רומא. לא היה חסר הרבה שהיו גוברים על רומי ומשנים את פני ההיסטוריה.

גם חלקם של קרבות הכיבוש של המוסלמים, במאה השביעית לספירה התאפיינו בנצחון מעטים מול רבים הודות לנחישות ולאמונה הסוחפת.

בעת החדשה רבות הן הדוגמאות:

במלחמת העצמאות של ארה"ב סבלו המושבות מנחיתות צבאית ומשאבית לעומת בריטניה אך פיצו על החסר במוטיבציה הגבוהה לשחרר את ארצם מעול הכובש

כך גם, במאה ה - 19 בדרום אמריקה, כשהמקומיים לחמו בספרד, האימפריה של אותם ימים, ותחת הנהגתם של סן מרטין וסימון בוליבר שחררו את הקולוניות בזו אחר זו.

המאה ה - 20 ראתה הרבה תנועות שחרור לאומיות שהביאו לנסיגתן של האימפריות מרוב אחוזותיהן שמעבר לים. כך הודו, בהנהגת גנדי ובמאבק בלתי אליים, זכתה לעצמאות מידי הבריטים. בדרך דומה נקט, 40 שנה לאחר מכן, נלסון מנדלה במאבק לשחרור דרום אפריקה מידי הלבנים.

במלחמת העולם השניה בלטו האוכלוסיות האזרחיות אשר ספגו מהלומות קשות מידי הצבא הנאצי, הן בבליין על לונדון והן בפלישה העמוקה לתוך רוסיה ולא נשברו. החוסן האזרחי היה מרכיב מפתח במהפך שהביא לנצחון בנות הברית ולתבוסת הרייך.

בויטנאם הוכיחה ההתנגדות העממית כנגד כוחות עדיפים את נצחון הרוח על החומר. תחילה בגירוש הצרפתים (דיין ביאן פו) ולאחר מכן בניצחון על הצבא החזק ביותר בעולם, צבא ארה"ב.

גם באפגניסטן נחלו שתי המעצמות הגדולות, בריה"מ ואחריה ארה"ב מפלות קשות.

כך גם הרוסים בצ'צ'ניה והאינדונזים במזרח טימור.

הדוגמאות רבות אך העובדה המשותפת לרובן היא שאין די ביחסי כוחות צבאיים או ביתרונות טכנולוגיים ומשאביים כדי לנצח בשדה הקרב. רוח הלוחמים, האמונה בצדקת הדרך והיעד הברור שעבורו נלחמים היטו את הכף לטובת העם הקטן והדל במלחמתו בענקי התקופה.

דוגמאות בתולדות עם ישראל

המוטיב של 'מעטים מול רבים' חוזר על עצמו לאורך תולדות עמנו החל מהיווצרו.

כבר ביציאת מצרים מתעמת העם שבהתוות עם המעצמה הגדולה של התקופה, המצרים, וזאת מתוך המעמד הנחות של שעבוד במשך 210 שנים. במקרה זה נדרשת התערבות אלוהית, אחת הפעמים היחידות במקרא שהיא גלויה וברורה, כדי להכריע את המאבק ולהנחית אבידות למצרים: עשר מכות מצרים וקריעת ים סוף.

בהמשך הדרך, בעת ההתנחלות בארץ כנען, גוברים בני ישראל על שבעת העממים המאכלסים את הארץ. כאן "יתרון הביתיות" הוא של עמי כנען ובנוסף הם נהנים מערים בצורות, בעוד בני ישראל זה עתה גובשו לעם, אין להם מסורת צבאית או נסיון לחימה בארץ נושבת. למרות זאת הם נוחלים נצחונות בזה אחר זה הודות ליתרון המוראלי.

היטיבה לבטא זאת רחב מיריחו בתארה את חרדת המקומיים מפני בני ישראל:

"יִדְעֵתִי, כִּי-נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת-הָאָרֶץ; וְכִי-נִפְלְאָה אִימַתְכֶם עָלֵינוּ, וְכִי נִמְגַּזוּ כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם. כִּי שָׁמְעֵנוּ, אֶת אֲשֶׁר-הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת-מִי יָם-סוּף מִפְּנֵיכֶם, בְּצֵאתְכֶם, מִמִּצְרָיִם; וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשָׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, לְסִיחֹן וְלַעֲוֹג-- אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם, אוֹתָם. וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבַבְנוּ, וְלֹא-קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם"²

כלומר, המערכה הוכרעה במישור הרוח, כאשר המקומיים מרימים ידיים ויראים בלי קשר ליחסי הכוחות הפיזיים.

עם התייצבות ההתנחלות מתחיל תהליך מחזורי שבו בני ישראל עושים הרע בעיני הקב"ה, התדרדרות דתית ומוסרית, המובילה למתן העם בידי כובש זר מן העמים השכנים: מואב, כנען, מדין, עמון או פלישתים. ואז העם, בצר לו, חוזר בתשובה ומתחנן לישועה. הקב"ה מקים לו מושיע, שופט, דוגמת אהוד בן גרא, ברק ודבורה, גדעון, יפתח או שמשון - אשר מושיע את ישראל ומביא תקופת שקט עד להתדרדרות הבאה. בתקופת השופטים מודגשת הזיקה בין הרמה המוסרית של העם לבין הצלחתו הצבאית והקיומית. המשוואה הזו היא אחד הנושאים המרכזיים החוזרים, מאוחר יותר, בדברי כל הנביאים. כלומר, הבסיס לקיום ולהצלחה איננו שגשוג כלכלי כי אם חוסן רוחני המושג על ידי חברה בריאה מוסרית הדואגת לחלשים והמדגישה ערכי רוח על פני עניינים גשמיים.

דוגמא בולטת לנצחון "מעטים מול רבים" היא התנהלותו של גדעון במלחמה במדיין.

המדיינים חומסים את תבואות ורכוש בני ישראל ועולים במספרים עצומים:

"ויבאו כנדי-ארבה לרב, ולחם ולגמליהם, אין מספר; ויבאו בארץ, לשחתה³, וכפי שמצויין בהמשך: "ומדון ועמלק וכל-בני-קדם נפלים בעמק, בארבה לרב; ולגמליהם אין מספר, כחול שער-שפת הים לרב"⁴ גדעון מגייס צבא של שלושים ושניים אלף חילים, אך הקב"ה מנחה אותו: "רב העם אשר אתך, מתתי את-מדון בידם; כן-יתפאר עלי ישראל לאמר, ידי הושיעה לי. ועתה, קרא נא באזני העם לאמר, מי-ירא וחרד, לשב ויצפור מהר הגלעד"⁵. ואכן עשרים ושניים אלף פורשים ונשארים רק עשרת אלפים. ואולם, גם מספר זה רב מדי והקב"ה ממשיך: "עוד העם רב, הורד אותם אל-המים, ויצרפנו לך שם" ובמבחן "המלקקים" נבחרים שלש מאות לוחמים בלבד, אלה שלא כרעו על ברכיהם. הרי לנו דוגמא בולטת של העדפת איכות על כמות ויציאה לקרב עם לוחמים מעטים ביותר! הקב"ה מעודד את גדעון: "בשלוש מאות האיש המלקקים אושיע אתכם, ונתתי את-מדון, בידך"⁷ וכאן מגיע האלמנט המוראלי: גדעון מתגנב למחנה מדיין ומקשיב ל"שיח לוחמים" שלהם שבו, כפתרון לחלום, אומר חיל אחד למשנהו: "ויען רעהו ויאמר, אין זאת, בלתי אם-חרב גדעון בן-יואש, איש ישראל: נתן האלהים בידו, את-מדון ואת-כל-

3 שופטים ו' 6

4 שופטים ז' 12

5 שופטים ז' 2

6 שופטים ז' 4

7 שופטים ז' 7

המִחְנָה⁸. כלומר, שוב בולטת התבוסתנות אשר מביאה למפלת האויב, ללא קשר ליחסי הכוחות הפיזיים. ואמנם, בעזרת אלמנט ההפתעה ואפקטים אור-קוליים (לפידים וכדי חרס) מצליחים לוחמיו הבודדים לגרום למהומה במחנה מדיין ולהניסם מהאיזור. האבידות המפורטות של המדיינים הן פנומנוליות! 120,000 לוחמים נפלו בידי 300 אנשי גדעון! "וַיִּבַּח וַיִּצְלַמְנָע בַּפָּרְקִי, וּמִחְנֵיהֶם עָמָם בַּחֲמִשָּׁת עֶשְׂרֵי אֶלֶף--כֹּל הַנוֹתָרִים, מִכָּל מִחְנֵה בְנֵי-קְדָם; וְהַנְּפִלִים, מֵאַה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ שְׁלֹף חֶרֶב"⁹

וזכור שמשון, אותו גיבור מהולל שהצליח במו ידיו להרוג מאות ואלפי אנשי אויב, כאשר כוחו נבע מנזירותו, מעין השראה רוחנית. ומשנגזזו מחלפותיו ובטלה נזירותו, אבד לו כוחו הייחודי והיה כאחד האדם.

דוגמא מעניינת נוספת קורית בימי עלי הכהן והנביא שמואל, כאשר הפלישתים פולשים לארץ. בתגובה למגיפה הראשונית יוזמים זקני העם את הבאת ארון הקודש מן המשכן אשר בשילה אל שדה הקרב, מתוך הנחה שנוכחות הארון, המייצג את האל, בתוך המחנה תביא לעידוד רב ורוח לחימה עד כדי ניצחון. ואכן, האפקט הראשוני, על שני הצדדים, הוא כמקווה:

"וַיְהִי, כִּבּוּא אַרְוֹן בְּרִית-יְהוָה אֶל-הַמִּחְנָה, וַיִּרְעוּ כָל-יִשְׂרָאֵל, תְּרוּעָה גְדוֹלָה; וַתְּהִם, הָאֲרָזִי. וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים, אֶת-קוֹל הַתְּרוּעָה, וַיֹּאמְרוּ, מַה קוֹל הַתְּרוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בַּמִּחְנָה הָעֵבְרִים; וַיִּדְעוּ--כִּי אַרְוֹן יְהוָה, בָּא אֶל-הַמִּחְנָה. וַיִּרְאוּ, הַפְּלִשְׁתִּים--כִּי אִמְרוּ, בָּא אֱלֹהִים אֶל-הַמִּחְנָה; וַיֹּאמְרוּ אוֹי לָנוּ, כִּי לֹא הִיְתָה כּוֹזֵאת אֶתְמוֹל שְׁלֹשׁ. אוֹי לָנוּ--מִי יִצִּילָנוּ, מִיַּד הָאֱלֹהִים הָאֵלִים הָאֵלִים הַזֵּם הָאֱלֹהִים, הַמּוֹכִים אֶת-מוֹצְרִים בְּכָל-מְקָה--בַּמִּדְבָּר"¹⁰.

ואולם, במקרה זה "אפקט הארון" לא הספיק והפלישתים ניצחו במלחמה ואף לקחו את הארון בשבי. מעניין להקשיב לצד המוטיבציוני אצל הפלישתים אשר עזר להם להתגבר על היראה הראשונית מבוא הארון:

"הִתְחַזְּקוּ וְהִיוּ לְאֲנָשִׁים, פְּלִשְׁתִּים--פֶּן תַּעֲבְדוּ לְעֵבְרִים, כַּאֲשֶׁר עֲבַדוּ לָכֶם; וְהִיְתָם לְאֲנָשִׁים, וְנִלְחַמְתֶּם"¹¹.

כלומר, יש להם מניע ברור אשר מדרבן אותם להילחם וכך מביא להכרעה.

8 שופטים ז' 14

9 שופטים ח' 10

10 שמואל א' ד' 5-8

11 שמואל א' ד' 9

בתקופת המלוכה ממשיך אותו הדפוס שבו, כאשר העם שומר על רמה דתית ומוסרית גבוהה הוא זוכה להצלחה, כולל שגשוג חומרי, וכאשר הוא נסחף לניווט ומפנה עורף לקב"ה הרי הוא מוענש בידי האויבים מסביב. כדאי, אולי לציין את ההבדל בין ממלכת ישראל, הצפונית, לבין ממלכת יהודה, כאשר עם פלישת צבאות אשור לארץ, בימי סרגון ולאחריו סנחריב - נופלת לבלי קום ממלכת ישראל בעוד שיהודה, בהנהגת המלך חזקיהו, הצדיק, ניצלת מן המצור בדרך נס כשצבא אשור מאבד מאה ושמונים וחמישה אלף חיילים במגפה¹².

בסופו של דבר העם לא נשמע לאזהרות הנביאים וההתדרדרות הערכית שלו הביאה לכשלונות הולכים וגוברים ולבסוף להבקעת ירושלים, חורבן הבית הראשון ויציאה לגלות בכל. לאחר הצהרת כורש החלה החזרה למולדת ובימי נחמיה הקמת הבית השני.

בתקופת בית שני ראויות לציין מלחמות החשמונאים. זוהי דוגמא בולטת של נצחון מעטים על רבים בכוח האמונה ונכונות ההקרבה. באותם ימים היתה "יוון" - בית סלבקוס, שמרכזו בסוריה, אימפריה ששלטה במחצית המזרח הקדום. החוצפה וההעזה של קומן לוחמים בעיירה מודיעין להתקומם כנגד המעצמה היוונית היא בלתי נתפסת במונחים אובייקטיביים. ליוונים היו מאות אלפי חיילים מאומנים ומצויידים היטב (כולל הפילים, שהיו "חיל השריון" של אותם ימים). למרות זאת, הצליחו לוחמי הגרילה של יהודה המכבי לנצח אותם בקרב אחר קרב, לשחרר את ירושלים ולהקים ממלכה עצמאית ששרדה 230 שנה! בכל קנה מידה אובייקטיבי לא היתה לממלכת החשמונאים זכות קיום. אך, כשמכניסים למשוואה את המוטיבציה, האמונה בצדקת הדרך ונכונות ההקרבה הרי המאזן מתהפך והתוצאות ההיסטוריות ברורות!

אגב, לפי המדרש, בית שני חרב בגלל גורם אחד: שנאת חנם. משמע, אם היו אנשי ממלכת החשמונאים משכילים לשמור על אחדות פנימית - יש לשער שהיו מחזיקים מעמד מול הרומאים וכל המתנכלים מבחוץ.

אלפיים שנות הגלות שבאו בעקבות חורבן בית שני אינם סיפור הירואי, כמוכן. ואולם, עצם התופעה של עם המפוזר בכל קצווי תבל ומצליח, למרות כל הצרות וההתאנות אליו, לשמור על קיומו וצביונו ואף לחוות התחדשות לאומית במאה שעברה - זוהי, בהחלט, תופעה ייחודית שלא ניתן להסבירה בכלים נורמטיביים. כפי שציין משוררנו, חיים נחמן ביאליק: "יותר מששמר ישראל על השבת, שמרה השבת על ישראל". המורשת

המשותפת והכמיהה לחזרה לציון היו ה"דבק" שאיחד את העם ושמר עליו מפני התבוללות ו"התמוססות" בסביבה הגויית. גם כאן, ערכי הרוח נתנו לבני עמנו את הכח להתגבר על הקשיים החומריים ולדבוק בזהות היהודית ובתכנים שהיא נושאת.

התקומה בארץ ישראל היא הפרק המודרני בהתגלמות נצחון הרוח על החומר. החל בגבורתם של החלוצים הראשונים, מול קשיי הארץ (שממה, ביצות) והשכנים העוינים יצרו הם "ראש גשר" לחזרת הרבים למולדת. בהמשך, התמודדות ה"יישוב" עם גזרות השלטון (התורכים ואח"כ המנדט הבריטי) וגולת הכותרת היא, כמובן, מלחמת העצמאות, כאשר אומה קטנה שעדיין לא התאוששה מהאסון הכבד של אובדן שלישי העם בשואה, נאלצת לעמוד על נפשה מול הצבאות הפולשים של שבע מדינות ערב מסביב. ושוב, כנגד כל הסיכויים, הודות להקרבה ולאמונה בצדקת הדרך, הצליחו המעטים לעמוד מול האויבים ולאחר קרבות מרים לשחרר רבים מן הערים והאיזורים וליצור את התשתית הראשונית להקמת מדינת ישראל.

בכך לא תמה המסכת. כפי שאנו אומרים בתפילת העמידה: "ועל ניסוך ונפלאותיך שבכל יום עמנו" - אנו ממשיכים לחוות ניסים המבססים את מדינת ישראל חרף כל המבקשים רעתה (מלחמת ששת הימים, הצלחת ההי-טק ועוד) ויש להניח שבשנים הבאות נעמוד בפני אתגרים נוספים.

מן המקורות

התורה, ובעקבותיה נביאי ישראל ולאחריהם חכמי המדרש והפרשנים - עוסקים כולם בנושא עליונות הרוח על החומר ובהדגשה שבאמצעות האמונה והדבקות ניתן להתגבר על קשיים פיזיים וכך להביא לנצחון מעטים על רבים ולהגשמת יעדים הנראים על פניהם קשים להשגה.

משה רבנו, בנאומו הנדול בערבות מואב, לקראת הכניסה לארץ ישראל המהווה את עיקר ספר דברים, ספר משנה תורה, מדגיש לעם את חשיבות העניין. הוא מציין את עובדת היות בני ישראל עם קטן:

"לא מִרְבְּכֶם מִכָּל-הָעַמִּים, הַשֵּׁק יְהוֹה בְּכֶם--וַיִּבְחַר בְּכֶם: כִּי-אַתֶּם הַמְּעַט, מִכָּל-הָעַמִּים"¹³. הוא מתרה בהם פן יחשבו שהגיעו להישגיהם, כולל כיבוש הארץ, בכוחות עצמם באמרו: "וְאַמְרַתְּ, בְּלִבְבְּךָ: כִּחַי וְעַצְמִי יָדִי, עָשָׂה לִי אֶת-הַחֵיל הַזֶּה. וְזָכַרְתְּ, אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ- כִּי הוּא הִנְתֵּן לְךָ כֹּחַ, לַעֲשׂוֹת חֵיל"¹⁴. הוא מבהיר

13 דברים ז' 7

14 דברים ח' 17-18

שאינן לירוא מעמדי הארץ אף אם הם נהנים מעליונות מספרית: "כי תאמר בלבבך, רבים הגוים האלה ממני; איכה אוכל, להורישם. לא תירא מהם!"¹⁵

משה מעודד את עם ישראל שכל עוד הוא יהיה נאמן לקב"ה הרי מובטחת לו הצלחה גם בנחיתות מספרית ולוגיסטית:

"כי-תצא למלחמה על-איבך, וראית סוס ורכב עם רב ממך--לא תירא, מהם: כי-יהנה אלהיך עמך, המעלך מארץ מצרים... כי יהנה אלהיכם, ההלך עמכם--להלחם לכם עם-איביכם, להושיע אתכם"¹⁶.

ראוי להזכיר גם את הברכה והקללה שבפרשת 'בחוקותי' בהן מבהיר הקב"ה כי אין חשיבות ליחס המספרי אלא לעליונות הרוחנית:

"אם-בחקתי, תלכו; ואת-מצותי תשמרו, ועשיתם אתם... ורדפתם, את-איביכם; ונפלו לפניכם, לחרב. ורדפו מכם חמשה מאה, ומאה מכם רבבה ירדפו; ונפלו איביכם לפניכם, לחרב"¹⁷.

המסר החינוכי של העדפת הרוח על החומר מועצם ב'משפט המלך' בו מדגיש משה כי:

"ולא ירבה-לו נשים, ולא יסור לבבו; וקסף וזהב, לא ירבה-לו מאד. והיה לשבתו, על כסא ממלכתו--וכתב לו את-משנה התורה הזאת, על-ספר, מלפני, הכהנים הלוים. והיתה עמו, וקרא בו כל-ימי חייו--למען ילמד, ליראה את-יהוה אלהיו, לשמור את-כל-דברי התורה הזאת ואת-החקים האלה, לעשותם. לבלתי רום-לבבו מאחיו, ולבלתי סור מן-המצוה ימיו ושמאול--למען יאריך ימים על-ממלכתו הוא ובניו, בקרב ישראל"¹⁸.

הדוגמא הבולטת להתגשמות אזהרה זו היא שלמה המלך שירש מאביו ממלכה אדירה ועושר רב ואולם הוא הרבה לו נשים ושלטונו הסתאב כך שעם מותו התפוררה הממלכה והחלה התדרדרות מתמשכת.

היושוע, אשר הוביל את בני ישראל לנצחונות מזהירים בכיבוש הארץ, מסכם, באחרית ימיו, את משנתו ומעביר מסרים חינוכיים לעם. הוא אומר:

15 דברים ז' 17-18
16 דברים כ' 4-1
17 ויקרא כו' 8-3
18 דברים יז' 17 - 17

"וּנְחֲזַקְתֶּם מְאֹד--לְשֹׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת, אֵת כָּל-הַכְּתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה: לְבַלְתִּי סוּר-מִמֶּנּוּ, יָמִין וּשְׂמֹאל... יוֹרֵשׁ יְהוָה מִפְּנֵיכֶם, גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעֲצוּמִים; וְאַתֶּם, לֹא-עֲמַד אִישׁ בְּפָנֵיכֶם, עַד, הַיּוֹם הַזֶּה. אִישׁ-אֶחָד מִכֶּם, יִרְדֹּף-אֶלְפֵי: כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם, הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם, פֶּאֶשֶׁר, דַּבָּר לָכֶם"¹⁹. כלומר, גם הוא מדגיש שכאשר קיימת אמונה - ניתן לנצח צבא גדול פי אלפי!

נביאי ישראל הטיפו בשער לשיפור ההתנהגות המוסרית של העם תוך הבטחה שאם ידבק העם בקב"ה ויטיב את דרכיו - יביא הדבר להצלחה בכל המישורים ואילו אם יזנחו את דרך הטוב לא יועילו להם כל נכסים חמריים והם יחוו מפלות ואסונות.

בימי ישעיהו היה האויב הגדול - אשור. הוא מדגיש שאשור הוא, למעשה, שליח האל:

"הוֹי אַשּׁוּר, שָׁכַט אִפְּי; וּמָטָה-הוּא בְיָדְךָ, זַעֲמִי. בְּגוֹי חֲנָף אֲשַׁלְּחֶנּוּ, וְעַל-עַם עֲבָרְתִי אֲצַנְנֶנּוּ"²⁰. ולכן, בלשונו הציורית הוא מבהיר שלמרות כוחו האדיר - לא יצליח בידו כנגד ממלכת יהודה: "הַיּוֹתָפָאֵר, הַגִּרְזֹן, עַל, הַחֶצֶב בּוֹ: אִם-יִתְגַּדֵּל הַמִּשׁוֹר, עַל-מְנִיפּוֹ, כְּהִנִּיף שָׁכַט וְאֶת-מְרִימָיו, כְּהָרִים מָטָה לֹא-עֵץ. לָכֵן יִשְׁלַח הָאֲדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת, בְּמִשְׁמַנְיוֹ--רְזוֹן; וְנִתְחַת כְּבִדּוֹ יִקַּד יָקֵד, בִּיקוּד אֵשׁ. וְהָיָה אוֹר-יִשְׂרָאֵל לְאֵשׁ, וּקְדוּשׁוֹ לְלֶהֱבֵה; וּבְעֶרְה, וְאֶקְלָה שִׁיתּוּ וּשְׂמִירוֹ--בְּיּוֹם אֶחָד"²¹. והנביא מסכם: "לָכֵן, כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה צְבָאוֹת, אֵל-תִּירָא עַמִּי יֵשֶׁב צִיּוֹן, מֵאַשּׁוּר; בְּשָׁכַט יִכָּה, וּמָטָהוּ יִשְׂאוּ... כִּי-עוֹד, מְעַט מְזַעַר, וְכָלָה זַעַם, וְאַפִּי עַל-תְּבַלִּיתֶם... וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא, יָסוּר סָבְלוֹ מֵעַל שְׂכָמְךָ, וְעָלוּ, מֵעַל צִנְאָרְךָ"²²

כמו כן, מנבא הנביא לאויבים שמספרם הרב לא יעזור להם:

"הוֹי, הַמּוֹן עַמִּים רַבִּים, כְּהַמּוֹת יָמַי, יְהִמְיוּן; וּשְׂאוֹן לְאֲמִים, כְּשְׂאוֹן מַיִם כְּבִירִים יִשְׂאוּן. לְאֲמִים, כְּשְׂאוֹן מַיִם רַבִּים יִשְׂאוּן, וְגַעַר בּוֹ, וְנָס מִמֶּרְחֶק; וְרָדַף, כְּמִן הָרִים לְפָנֵי-רוּחַ, וּכְגִלְגָּל, לְפָנֵי סוּפָה. לְעַת עָרַב וְהָיָה בְלֶהֱה, בְּטָרְם בְּקֶר אֵינְנוּ; זֶה חֵלֶק שׂוֹסֵינוּ, וְגוֹרָל לְבִזְיוֹנוֹ"²³.

19	יהושוע כג' 6-10
20	ישעיהו י' 6-5
21	ישעיהו י' 16-17
22	ישעיהו י' 24-27
23	ישעיהו יד' 12-14

הנביא יחזקאל, בנבואתו אודות מלחמת גוג ומגוג (פרקים לח' ו-לט')
 מדגיש שלמרות עליונותם המספרית הבולטת ינחלו הם מפלה על הררי
 ישראל. עוצמתם מתוארת:

"ובאת ממקומך, מירקתי צפון--אתה, ועמים רבים אתך: רכבי סוסים קלם, קהל
 גדול וחיל רב. ועלית על-עמי ישראל, קענן לכפות הארץ" ²⁴

ובהמשך מתוארת מפלתם ביד האל.

הנביא מיכה מנבא, אף הוא, על נצחון 'בת ציון' על 'גוים רבים': "ועתה
 נאספו עליך, גוים רבים--האמרים תהנה, ותחזו בציון עינינו. והמה, לא ידעו מחשבות
 יהנה, ולא הבינו, עצתו: כי קבצם, פעמיר גרנה. קומי ודושי בת-ציון, כי-קרנגך אשים
 ברזל ופרסתך אשים נחושה, ונהדקות, עמים רבים; ונהחמתי ליהנה בצעם, וחילם
 לאדון כל-הארץ" ²⁵

וזכורים דברי הנביא זכריה על יתרון הרוח על הכח:

" זה דבר-יהנה... לא בחיל, ולא בכח--כי אם-ברוחי, אמר יהנה צבאות. " ²⁶

אף דניאל, בחזונו המפליגים אל העתיד (בעיקר בפרק יא') מנבא כיצד,
 למרות גודל הצבאות, ינחלו מלכי הגוים מפלות. למשל:

" ויער כחו ולבבו על-מלך הנגב, בחיל גדול, ומלך הנגב יתגרה למלחמה, בחיל-
 גדול ועצום עד-מאד; ולא יעמוד, כי-יחשבו עליו מחשבות... ונפלו, חללים רבים...
 ולא תצלח, כי-עוד קץ למועד. " ²⁷

אף בכתובים, בספרות החוכמה, מרבה המקרא לדבר ביתרון הרוח על
 נכסים גשמיים ועל כח פיזי. נעים זמירות ישראל, בספר תהילים, מביע את
 הנאמר בראש דברנו:

"אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר!"

חכמי המדרש, אף הם, עוסקים ביתרון הרוח על הכח. מפורסמת המשנה
 הבאה:

יחזקאל לח' 15-16	24
מיכה ד' 11-13	25
זכריה ד' 6	26
דניאל יא' 25-27	27

"והיה, כאשר ירים משה ידו--וגבר ישראל... (שמות ז, יא), וכי ידיו של משה עושות מלחמה או ידיו שוברות מלחמה: אלא כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלן, ומכוונין את ליבם לאביהם שבשמיים--היו מתגברין; ואם לאו, היו נופלים. כיוצא בדבר אתה אומר 'ויאמר ה' אל משה, עשה לך שרף...' (במדבר כא, ח), וכי הנחש מומית ומחיה: אלא כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלן, ומשעבדין את ליבם לאביהם שבשמיים--היו מתרפאין; ואם לאו, היו נימוקים." ²⁸

כלומר, מה שקובע את ההצלחה (במלחמה, בעסקים ובכל יעד) זו האמונה. לא חשובים יחסי הכוחות, חשובים נקיון הכפים והדבקות.

במסכת סוטה, עוסקים רבותינו בדיני מלחמה, בהסתמכם על דברי התורה בפרשת "כי תצא". וכך נאמר: "ואמר אליהם, שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה, על אויביכם' (דברים כג, ג)--"על אויביכם" לא על אחיכם, לא יהודה על שמעון, ולא שמעון על בנימין: שאם תיפלו בידם--ירחמו עליכם, כמו שנאמר להלן 'ויקומו האנשים אשר ניקבו בשמות ויחזיקו בשביה, וכל מערומיהם הלבישו מן השלל' (דברי הימים ב כח, טו). "על אויביכם" אתם הולכים--שאם תיפלו בידם, אינן מרחמין עליכם. 'אל יירך לבבכם, אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו--מפניהם' (דברים כג, ג). "אל יירך לבבכם", מפני צהלת סוסים וצחצוח חרבות; "אל תיראו", מפני הגפת תריסין ושפעת עקלגסין. "אל תחפזו", מפני קול הקרנות. "אל תערצו", מפני קול הצווחה. 'כי ה' אלוהיכם, ההולך עימכם--להילחם לכם עם אויביכם, להושיע אתכם' (דברים כד, ג)--הם באים בנצחוננו של בשר ודם, ואתם באים בנצחוננו של מקום. פלשתיים באו בנצחוננו של גלית; מה היה בסופו--סופו שנפל בחרב, והם נפלו עימו. בני עמון באו בנצחוננו של שובך; מה היה בסופו--סופו שנפל בחרב, והם נפלו עימו. אבל אתם, אין אתם כן. אלא 'כי ה' אלוהיכם, ההולך עימכם--להילחם לכם עם אויביכם, להושיע אתכם", זה מחנה ארון... ²⁹

רבותינו מדגישים שאל לנו ליפול ברוחנו לנוכח מספר חיילי האויב או גודל כוחו. יתרה מזאת, עלינו לזכור את אכזריותו ואת המשמעות של מפלה או כניעה. מודעות זו תיתן לנו משנה מרץ וכח כך שנתגבר על האויב.

מה כל זה אומר לנו?

לקחי ההיסטוריה, הן בעמנו והן באומות העולם, מוכיחים שאל לנו לבטוח בכוחנו הפיזי. גודל הצבא, חימושו והאמצעים הטכנולוגיים, חשובים ככל

28 ראש השנה, פרק ג', משנה ו'

29 סוטה, פרק ח' משנה א'

שיהיו, לא מספיקים כדי לנצח במלחמה (הדוגמא של צבא ארה"ב בווייטנאם מוכיחה זאת בעליל). המרכיב הקובע את גורל המאבק הוא רוח העם! עם הנחוש והיאבק והבטוח בצדקת דרכו - סופו לנצח!

ככל שנטפח אחדות פנימית בעם, כך שתשומת הלב והמשאבים יופנו לאתגרים החיצוניים ולהתמודדות עם הסכנות שמבחוץ - כך אנו משפרים את סיכויי ההישרדות וההצלחה!

לכן, הורתה לנו התורה והורו לנו רבותינו לבטוח בקב"ה ולטפח את רוח העם. אם נשכיל לנבש את בני עמנו סביב ערכים משותפים והכרה ש"אין לנו ארץ אחרת" כך נגביר את המוטיבציה ואת הדבקות במטרה.

מי יתן ויהיו לקחים אלה נר לרגלי מנהיגי העם ומחנכיו כבסיס לעתיד לאומי טוב!

בשולי הדברים

לעונג לי לברך את משפחת NDS לרגל צאת הכרך העשירי של "חידושי תורה". זהו מפעל מרשים ומבורך המוכיח שתעשייה, מדע וחיי רוח ואמונה יכולים לשכון ולשגשג בכפיפה אחת! יבואו על הברכה יוזם הפרויקט, יוסי צוריה, ממשיכו, צבי ברנשטיין, המוציאה לפועל במשך רוב השנים - חיה גרודנר וכל הצוות אשר על המלאכה.

תזכו לשנים ארוכות של המשך עשייה מבורכת!

רפי נוה נולד וגדל בתל אביב.

בעת שירותו הצבאי הוכתר כחתן התנ"ך של צה"ל (בשנת 1970).

רפי סיים לימודי הנדסת חשמל בטכניון: תואר ראשון ב-1974 ותואר שני ב-1979.

במשך 20 שנה עבד באינטל-ישראל במגוון תפקידי הנדסה וניהול, כולל 5 שנים כמנכ"ל מרכז הפיתוח בחיפה.

רפי עבד ב-NDS 6 שנים כסמנכ"ל הפיתוח.

לאחר מכן עבד 5 שנים ב-Tower Semiconductor שבמגדל העמק כסמנכ"ל שירותי לקוחות וכ-CTO.

כיום רפי הוא סמנכ"ל הפיתוח של Given Imaging ביקנעם.

בכל אותן שנים 'השתעשע' רפי בנושאי תנ"ך ויהדות כתחביב. מזה 15 שנה רפי נושא 'דבר תורה' בכל שבת בבית הכנסת 'היכל אבנר' שבחיפה.